

Час і Події. – 18.08.21

Автори: **Олександр Мороз**, голова Верховної Ради 1993-1996, 2006-2007 роки

Віталій Скляров, міністр енергетики УРСР 1982-1993 роки, академік Інженерної Академії Наук України

Джерело: Дзеркало Тижня

Майбутнє. Яким ми його зробимо?

Влада не може наздогнати суспільство, адже це важко зробити, коли не розумієш, куди бігти. Одним із найбільших проявів прірви між суспільством і політичною елітою стала різниця в розумінні власної ідентифікації як нації. Так, згідно з дослідженнями НАНУ, станом на 2020 рік рівень ідентифікації респондентами себе насамперед як частки українського суспільства становив 60,1% (для порівняння: у Франції рівень ідентифікації мусульман старших за 35 років, насамперед як політичних французів становить 45%), а потім уже була локально-територіальна — 23,9%. Можна сказати, що це результат російсько-української війни. І тут Москва припустилася помилки — адже 2013 року рівень української ідентифікації становив 50,6%. Тенденція є зрозумілою, і що молодший вік респондентів, то вищий рівень української ідентифікації.

<https://www.chasipodii.net/article/26945/>

Влада не може наздогнати суспільство, адже це важко зробити, коли не розумієш, куди бігти.

Добре пам'ятаю одну цікаву зустріч трирічної давнини, в лютому 2018 року. Чим вона стала для мене знаковою? Ви здивуєтесь, як тоді був здивований і я. Того дня від групи соціологів (назвімо їх групою імені «другого терміну Кучми») я почув чітке переконання, що президентом України 2019 року стане Зеленський, навіть якщо прізвище його буде іншим. Чути це було досить дивно, бо всі гадали — або Порошенко, або Тимошенко, і не вважали, що в Україні можлива повна зміна політичних еліт. Як ви розумієте, соціологічна група не помилилася.

Чому ж їхній прогноз здійснився? Поясню. Насамперед вони аналізують суспільні тенденції. Соціологічні зсуви. Те, що такі тенденції є, засвідчили вибори 2014 року, коли приголомшливий результат показала «Самопоміч». Слід визнати, що за весь час незалежності України всі політичні еліти ігнорували настрої суспільства та соціологічні зсуви й були не в змозі рухатись у тому темпі змін, у якому рухалося наше суспільство. Завжди запізнювались. А це, як у Аліси в Задзеркаллі, — аби просто залишатися на місці, потрібно бігти. Проте політичні еліти, навпаки, ще й намагалися відступати назад.

Одним із найбільших проявів прірви між суспільством і політичною елітою стала різниця в розумінні власної ідентифікації як нації. Так, згідно з дослідженнями НАНУ, станом на 2020 рік рівень ідентифікації респондентами себе насамперед як частки українського суспільства становив 60,1% (для порівняння: у Франції рівень ідентифікації мусульман старших за 35 років, насамперед як політичних французів становить 45%), а потім уже була локально-територіальна — 23,9%. Можна сказати, що це результат російсько-української війни. І тут Москва припустилася помилки — адже 2013 року рівень

української ідентифікації становив 50,6%. Тенденція є зрозумілою, і що молодший вік респондентів, то вищий рівень української ідентифікації.

З іншого боку, державний апарат і політична влада не на словах, а на ділі дуже рідко розуміли себе в межах національної ідентифікації. Крім однієї, рідної для них форми: «Техас мають грабувати техасці» (Янукович, Порошенко — ау!). Тому рівень самоідентифікації для 60% працівників державного апарату є недосяжним. Це підтверджує й моє особисте спілкування з ними на всіх рівнях. Державному апарату на ділі більш притаманна ідентифікація «потенційний колаборант/конформіст».

Чи змінилося щось за два роки? Чесно кажучи — майже нічого. Хоча потрібно віддати належне тому, що почалася більш акцентована боротьба з проявами «русского міра» в Україні. Зокрема — Медведчук, санкційна політика, початок вичищення інформаційного простору, намагання обстоювати державні інтереси в дискусіях із західними союзниками (хоча деякі китаєфіли та азієфіли ще сплачуватимуть свій борг). Інколи трохи незграбно, але хоч так. Ми вже рухаємося вперед, а не просто ходимо по колу. Досі президенти лише на словах були патріотами, а на ділі — «Техас...».

Але однаково влада не може наздогнати суспільство. Важко щось наздоганяти, коли не розумієш, куди бігти. І тому так важливо розуміти, яку страву замовить суспільство за кілька років. А для цього якраз і варто вивчати наявні суспільні тенденції.

Останні в Україні повністю відповідають суспільним тенденціям держав Нової Європи — країн Балтії, Чехії, Румунії, Болгарії та інших. Це в першу чергу, як зазначалося вище, прагнення національної ідентичності, а по-друге — зменшення патерналізму, втіленого в різних соціалістичних рухах (у Європі стрімко падають рейтинги соціалістичних партій різних відтінків). Тому досить дивно спостерігати намагання наших заскоружлих партійних мастодонтів грати на полях:

«мир понад усе» — це насправді передбачає, що є лише «русский народ» (інших умов миру нам Москва не пропонує — читаймо статтю Путіна);

використання різних фактично соціалістичних гасел (незважаючи на те, що навіть попри усвідомлення українцями проблеми бідності, насправді соціалістичні партії — «Батьківщина», ОПЗЖ та інші — лише втрачають свої позиції) — досвід СПУ та КПУ нічого не навчив.

Усвідомлюючи всі ці тенденції, можна визначити основні завдання для влади на найближчі роки:

Розв'язати питання невідповідності державного апарату прагненням суспільства. Ну не може в нас державний апарат бути потенційним колаборантом держави-агресора, а сама держава — триматися лише на плечах суспільства. Це — взагалі питання існування України. Коли держслужбовці, котрі залишаються на посадах по 10–20 років, кричать про свою професійність, мені завжди хочеться попросити їх озирнутись, і спитати, де вони бачать результати своєї професійності. А от відчуття потенційного колабораціонізму є досить чітким — хабарництво й намагання не чіпати навіть явних агентів Москви видно, як на долоні. Як і результат таких дій.

Всіляко підсилювати й намагатися підтримувати прагнення українців заробляти самостійно. Навіть подеколи заплющуючи очі на ухиляння від сплати податків. Якщо українець готовий самостійно заробляти гроші й залучати до себе на роботу оточуючих — ну й молодець. Завдання держави — лише допомогти в цьому. І, звісно, підтримати тих українців, які не в змозі себе утримувати і яким потрібні дотаційні кошти від держави. І резерви для цього є — надприбутки великого бізнесу на українській сировині. Практично весь олігархічний бізнес виріс на її експортуванні. Наразі нічого не змінилося. І саме

завдання держави — справедливо розподілити доходи з експлуатації надр від самої гори до самого низу.

Передати значну частину сервісних функцій держави приватному сектору. Це має зменшити витрати державного бюджету (і вплив державного службовця на вирішення долі українців). Та й прибрати шалену державну монополію на такі сервіси.

Докорінно змінити підходи держави до формування інформаційного поля в Україні. Як не повинно бути державних службовців — потенційних колаборантів, так не повинно бути й ЗМІ — потенційних колаборантів. Фактично всі центральні ЗМІ, формуючи контент, повинні зважати на сучасні виклики, з якими стикається Україна. Все ж таки у нас іде війна.

Цього прагне наше суспільство, це потрібно для існування нашої держави, і ми не маємо права цього не виконати. Пам'ятаймо попередників.